

Ціна на рік 9 карб., на пів року—5 карб., на 3 місяці—3 карб. У Вістнику друкують ся статті й інформації про українське військо, а також всі накази й постанови Укр. Війск. Генер. Комітету.

Новий чорносотенний трюк.

У Києві переводить ся спис виборців до російських Установчих Зборів. Перепис робить ся по національності. Цією справою заряджує якийсь штаб, в складі якого впливові місця займають чорносотенці. Штаб пильно дбає, щоби на Установчих Зборах було як найбільше „руських“ людей і відповідно до цього провадить перепис виборців, записуючи руськими не одних Росіян, але й Українців, не звертаючи уваги на домашня останніх записувати їх Українцями. Розіслані від штаба переписиці заявляють Українцям, що записувати ся Українцями не можна, бо штаб цього не дозволяє.

Це нововидуманий чорносотенний спосіб ослабляти сили Українців. Проти такого поступовання Українці складають протести на сторінках українських часописів. (Відомість про це поступовання чорносотенців беремо з „Роб. Газети“).

З РОСІЙСЬКОГО ЖИТТЯ.

Рішення в Росії за миром.

Зі Штокгольму доносять: Петроградська Рада салдатів і робочих прийняла резолюцію (рішення) на засіданні 22. жовтня подавляючою більшістю, що одягою спасення Росії перед цілковитим упадком лежить в безпосереднім навізанню мирових переговорів.

[Франкф. Цайт. в 27. жовтня пол.].

Всеросійський конгрес Рад робочих і салдатів.

З Роттердаму доносять англійська часопись „Daily News“: Всеросійський конгрес Рад салд. і роб. зустрічаєть ся з опором. Вже з самого початку селяне вагали ся, чи брати участь у конгресі з огляду

на близьке Установче Зібрання. Далі представники салдатів, яких число збільшаєть ся в Раді салдатів і робочих, заявили ся проти конгресу. А коли він і збереть ся, то велике питання, чи більшовики будуть мати більшість. Тепер говорять ся в Росії про утворення нової партії, яка називатиметь ся „Російська соціалістична робітничка партія“.

[Франкф. Цайт. 26. жов. веч.].

Ради робочих і салдатів.

Петроградська телеграфічна агенція подає до відома вступну статтю з „Извѣстій“, органу Ради салдатів і робочих, яка обговорює загальне замірнання Рад робочих і салдатів. З 800 окружних Рад з початку революції багально вже зчало, деякі лишили ся тільки на папері, а деякі лишили ся без ніякої діяльності. З провінцій надходять представники, які говорять про упадок їх впливу й їх рішачою владу. „Извѣстія“ подають як причину цього, що не вся демократія зедичена в радах салдатів і робочих, бо найчисленніша частина населення й селянство стоїть осторонь; далі з ними не злучила ся у великих містах інтелігенція й частина робітників, яким встарчали цехові стоваришення. Громадське життя, з якого виростло господарське і соціальне життя, досі поволи до окремих стоваришень, коли тимчасом Радам робочих і салдатів не доставало спеціалістів і знавців по мільці, по праву, по питанням запровадження. Ці колишні боеві організації не приносили нічого для відбудови держави і втратили потребу свого існування. Є потреба заступити ці тимчасові тіла трітійми організаціями для політичного життя в державі та в громадах.

[Франк. Цайт. в 27. жов. веч.].

Республіка Фінляндія.

Цюрихські часописі доносять, що у Фінляндії уконституувала ся республіка з президентом на чолі. Петроградське правительство признало Фінляндії цю автономію і одержало обіцянку, що фінляндська республіка в усіх військових і дипломатичних питаннях буде уважати ся, як і досі, приналежною до російської держави; Фінляндія буде брати участь у війні, як часть воюючої Росії, і використає респуб-

ликанське правління тільки для будови своїх внутрішніх організацій.

[Генер. Анцайгер в 27. жов. веч.].

Утворення нового сенату в Фінляндії.

Петроградська телеграфічна агенція доносить, що генерал-губернатор Фінляндії Некрасов почав переговори з партіями, щоби утворити національний сенат, куди мали б належати й соціалісти.

[Франкф. Цайтунг в 27. жов. веч.].

Засідання вступного парламенту.

Після промови Керенського зайняв слово міністер маринарки Вердеревський в справі нової німецької офензиви на рижський залив і обговорював положення балтійської флотії. Відносини офіцерів до матросів, передовсім у Гельсінфорсі, напружені. Далі говорив ген. Алезєєв про розвиток народного духа й неможливість дальшого ведення війни для Росії без відбудови господарського життя, без припинення доставки хліба й палива, та про потребу негайного миру. Вкінці забрав голос міністер війни Верховський, який одмітив підірвання авторитету влади виступом Корнілова та згадав про недостачу дисципліни в армії, яка не має розуміння воєнних цілей. Потім подав свою програму і заповів проєкт закону про вибрані дисциплінарні суди в поодиноких полках. Говорив про алочинні погроми в Калуші і Тернополі з російського боку, які пригадували погроми в Кишиневі за царської Росії. Такі алочинні повторюють ся далі в південній Росії. Для ратування поваги революції заведено з боку правительства воєнні суди в правом каранні смертю.

На цім засіданні вибрано „Відділ національної оборони“, зложеної з 41 членів.

[Франкф. Цайтунг в 25. жов. пол. веч.].

Весь цей парламент прийняв назву: „Тимчасова Рада російської республіки“, яка складаєть ся зі 130 соціал-революціонерів, 80 меншевиків, 75 кадетів, 60 більшовиків, і 200 прочих, які ділять ся на різні менші групи.

[Генер. Анц. в 25. жов. рано.].

Загально-кірґізький з'їзд.

В першій половині серпня відбув ся в Оренбурзі загально-кірґізький з'їзд, на котрім були представники від Кірґізів Акмолинської, Семіпалаг., Тургайської, Уральськ., Семирченськ., Сир-Дарґінської, Ферганської областей і Буківської орди. З'їзд ухвалив, що Росія повинна бути демократичною федеративною республікою і кірґізькі області мають дістати автономію. В земельній справі ухвалено резолюцію, головніші точки котрої такі: До остаточної розвязки земельної справи серед Кірґізів має бути негайно припинене відбирання в Кірґізів їхніх земель. Тому, що в Кірґізькій степу не достає доброї землі, треба негайно повернути Кірґізам відібрані від них участки: дворянські, скотарські, торгово-промислові, курортні, монастирські й інші. В Туркестані Кірґізи мають дістати не тільки потрібну скількість землі, але й воду. Користування землею має бути упорядковане на громадських підставах. Громада, що порядкуватиме землею, не повинна бути велика. В справі народної освіти з'їзд постановив, аби початкова освіта була вселюдна й обовязкова, а перші два роки провадили ся тільки рідною мовою. З'їзд поручив представникам Кірґізів у всеросійській мусульманській раді виробити програму кірґізької політичної партії, в основу котрої повинно увійти домагання перетворення Росії на демократичну федеративну республіку. (В. С. В. У.)

СПРАВА МИРУ.

ПОКЛИК ІНДІЙЦІВ ПРОТИ АНГЛІЙ.

Штокгольмський національний відділ Індійців вислав до петроградської Ради робочих і салдатів таку телеграму: Революційна Росія домагаєть ся трітійого миру на основі самоозначення народів. Вказівки для висланого до Парижа Скобелева не відповідають цим домаганням, бо вони поминують основні питання Індії, Єгипту й Ірландії. Стремління до свободи серед тих трьох народів прийняло такі розміри, що трітійий мир без позитивного подолання цієї справи неможливий. В імя вірності ідеалам російської революції і з огляду велитенсько-

Лютер і його наука.

(З нагоди 400 літньої річниці реформації в Німеччині).

Дня 31. жовтня цього року обходить увесь протестантський світ велику річницю: в тім дні минає 400 літ, як великий німецький реформатор Мартин Лютер прибив на мурах церкви в Віттенберзі 95 тез, де публично виступив проти продавання папою відпустів на гріхи (індульгенцій). Від цього дня починаєть ся властивий рух реформаційний в Німеччині, котрий був протестом не лише проти папської власті, але проти віснуття й морального упадку католицької церкви в тих часах. А що цей реформаційний рух лишив по собі великі наслідки не тільки в Німеччині, але в цілій культурній світі, то хочемо читачам нашим дещо більше сказати, хто такий був Лютер, що він зробив для свого народу і в імя якої ідеї боров ся.

Щоби можна однаком виробити собі ясний образ цього незвичайного чоловіка та зрозуміти значіння його діяльності для поступу й культури взагалі, треба знати, серед яких обставин він жив. Отже Лютер появляєть ся в тім часі, коли власть папи римського була дуже

великою, бо вже обіймала не тільки духове та релігійне життя тодішнього світа, але розлягалась на політичну область. Папа іменував не лише духовних достойників, він роздавав навіть корони монархам. Перед його клятвою тремтіли не тільки звичайні смертні, а навіть королі і коли чимсь проти папи прогривши ся, то йшли пішки до Риму і там під брамою папської палати, посилавши попліом голову, просили прощення. Всяке духове життя зосереджувалося тоді по монастирях, де крив ся кожний, що шукав спасення од смерті, так що всі міста та містечки роїлись тоді від монахів, які від світського населення витягали під всякими покривками послідній гріш. Дійшло до того, що вірні, щоби одержати приповіді відпущення гріхів, мусіли за те платити. Можна було купити собі відпущення не лише давно зроблених, але навіть майбутніх гріхів, як оповідає тодішній історик Фр. Маколлі. Крім того розпусти та деморалізація серед тодішнього вищого та нижчого духовенства дійшла до найвищої степені.

В тім часі загального упадку католицької церкви появляєть ся в Німеччині Лютер. Був він сином бідних селян, які мимо своїх невеличких засобів післали свого сина до школи, бо батько хотів мати з сина юриста. Але син не послушав

батька і, скінчивши школу зі степенем магістра, вступає в монастир Августинів, щоби там спокійно віддатись студіюванню біблії та святого письма. Там познакомив ся він з ігуменом того монастиря Штавніцом, котрий мав на Лютера великий вплив та направив його, як сам Лютер говорить, на дорогу правди. Завдяки заходом цього ігумена стає Лютер в році 1508 професором на недавно основанім курфюрстом Фрідріхом Мудрим університеті в Віттенберзі, де пробує він з малими перервами славє 38 літ. Але подорож до Риму, де Лютер на власні очі побачив продажність та релігійну поверховність римського духовенства, захитали в нім до решти віру в авторитет та святість папи, та своїх поглядів довго ще публично не хотів він виявляти.

Щойно папа Лев X. спонукав його до цього видання приказу духовенству продавати вірним відпусти на гріхи, щоби в той спосіб зібрати по можности як найбільше гроша на будову церкви св. Петра в Римі. Продаж відпустів у Німеччині до рувач папа сильно задовоженому через гуляще життя єпископові з Майнцу Альбрехтові та згодив ся відступити йому половину зібраних грошей: Це так обурило Лютера, що він не міг довше мовчати і вибив в день „Всех Святых“, дня 31. жовтня 1517. року, на мурах церкви

в Віттенберзі 95 тез, виступаючи явно проти продажі відпустів.

Близкавоко розвішала ся та вість по Німеччині. По сторони Лютера стало відразу багато людей, між иншими навіть деякі князі як курфюрст Фрідріх, котрий взяв в оборону Лютера перед всіми нападами, які невдової посипались на нього з боку папи, а опісля і самого цесаря. На вість о тім, що наука незвичайно скоро ширить ся в Німеччині, завязав папа Лютера наперед до Риму на суд, а коли він не явив ся туди, то післав папа свого кардинала Каєтана до Авґсбурга, котрий зажадав від Лютера відкидання проголошених тез. Але всі заходи його лишались без успіху. В році 1519 відбув ся в Липську звісний диспут між протівником Лютера католицьким ученим Еком і Лютером, на який Лютер старав ся доказати, що папа, як і кожний чоловік, може помиляти ся. Від цього часу починає Лютер письмом ширити свою науку.

В своїм письмі до німецької шляхти відзиває Лютер висіть духовної власті над світською, ставляючи в той спосіб перші підвалини під будову світської держави. В творі „О вавилонській неволі церкви“ покликуює він весь світ до скинення папського тиранства і освободження церкви та опрокидує сім тайн віри, між иншим тайну безкровної жертви.

го значиння визволення Індії для Росії і для усього світу просимо ми Раду робочих і солдатів поборовати безсорожний і безощадний імперіалізм Англії як на парижській конференції, так і при мирних переговорах.

[Генер. Анцайгер в 27. жовтня веч.]

ЕГИПЕТСЬКА СПРАВА.

Зі Штокгольму пишуть: Магомет Фарід Бей, президент єгипетської національної партії, яка заступає справу Єгипту на штокгольмській конференції, вислав програму своєї партії в формі просьби до воюючих і нейтральних держав. Єгипетські націоналісти відкидають ся до справедливості цивілізованих народів і висказують свою жалобу, що ані в ноті воюючих, ані в ноті папи не говорять ся нічого про народи гноблені Англією, а зокрема про Єгипет. Вони ставлять домагання, єгипетське питання предложити на будучій мировій конференції.

[Франкф. Цайт. з 23. жов. веч.]

Вісти зі світа.

РУХ ІРЛЯНДІ ЗА САМОСТІЙНІСТЮ.

Після звідомлення амстердамських часописей конгрес сінфейнський (независимости Ірляндії) в Дубліні порішив домагати ся міжнародного призвання Ірляндії самостійною независимою республікою і адержати ся від голосовання народу над формою правління. З Лондону сповіщають: В сім тижні зібрав ся великий конгрес сінфейнців, переважно молодих людей. Вони хочуть уладити власне законодавче зібрання.

[Франкф. Цайт. з 27. жов. веч.]

Голяндське нове бюро сповіщає з Дубліна: Griffin предложив на конвенті сінфейнців тимчасовий проект реформи держави, який прийнято більшістю голосів. Цей проект ставить домагання, щоби Ірляндію признали независимою республікою. Він відкидає права британської корони, парламенту і всякого чужого правительства давати закони Ірляндії. Ніякий закон не повинен бути установлений без

згоди Ірляндії. Проект предкладає скликання Установчого Зібрання; Ірляндці мають іменувати послів, які мають установити способи для добра Ірляндії. Вкінці протестує ся проти підворіння, що сінфейнці мають підмогу з німецьких грошей; увесь гріш і вся робота виходить від Ірляндців.

З Монрсалю сповіщають: При арештованнях в Галіфаксі виявлено ся, що утворив ся широко розгалужений компльот сінфейнців, у який вишпані Ірляндські Американці. Найдено плани доставки оружжя, муніції й бомб.

[Франкф. Цайтунг, 29 жовтня рано.]

АВТОНОМІЧНІ СТРЕМЛІННЯ ГОЛЯНДСЬКИХ ІНДІЙ.

З Батавії доносить до Гаги нідерляндська індійська пресова агенція дня 28. жовтня: Вчора отворено тут національний конгрес Сарікат-Іслам, який триватиме тиждень. Поставлено питання автономії; предсідатель мав бсбсду, в якій сказав між иншим: „Я відзиваю ся до помічі всіх представників рідної і заграничної преси, щоби Індія одержала автономію в рівнями правами для всіх. Народна рада є тільки тіною парламентної системи. Ми домагам ся рад округів. Голос туземців мусить бути вислуханий“. На місце голяндської мови жадаєть ся уведення маляйської (на індійських островах).

[Франкф. Цайт. з 29 жовт. рано.]

ЗМІНА МІНІСТРА ЗАГРАНИЧНИХ СПРАВ У ФРАНЦІЇ.

З Парижа прийшла вість дня 22. жовтня, що міністер заграничних справ Рібо уступив. На його місце покликано нового міністра Варту. Варту заявив у своїй промові в справі Ельзас-Льотарингії у відповідь німецькому державному секретареві Кільманові його словами: „Чи Франція коли небудь зречеть ся здобуття Ельзасу-Льотарингії? Ні, ніколи!“

Та се говорить Франція адвокатів і полтиків, які викликали війну. Як прийде до голосу французький народ, то він зробить лад з цими політиками.

[Генер. Анцайгер в 27. жов. веч.]

УПАД МІНІСТЕРСТВА БОЗЕЛЛІ В ІТАЛІЇ.

З Люгано доносять: Міністерство Бозеллі повалило ся при голосованню парламенту величною більшістю 314 проти 96 голосів, який заявив йому своє недовіря. За цим голосували всі прихильники Жонітта (ворога війни), інтервенціоністи і соціалісти.

ВІЙНА.

(Огляд подій за минулий тиждень).

Минулий тиждень був тижднем великих воєнних подій. На західнім фронті головну роль взяли на себе Французи, ударивши в коліно між Vauxaillon і Chemin des Dames, та вже на південь від Ріпоп Німці здержали наступ Іх непереможною силою і алькалізували перелім, втративши тільки 3½ км. землі в глєб.

На фландрійським фронті боротьба триває далі, хоч по великим наступі в дня 22. жовтня вона дещо ослабла.

На східнім фронті здобуття острова Даге закінчили ся воєнні операції Німців у рижських заливі. Російська фльота опустила море з бою, втративши лінійний корабель „Слава“ і чотири пароплави серед островів. Вільшу шкоду потерпіла армія, якої залози на островах, відтаті від землі, мусили піддатися. Втрати вносять 3½ дивізії. Німці висадили на беріг суші коло Гансаль маленькі сили, щоби загрозити армії на лівому крилі.

Найбільша офензивна сила проявляла ся на італійським фронті. Цим разом взяли почин до неї на себе осередні держави. Перший удар наступив в південнім Тиролі коло гори Маждо, де німецькі й австрійські війська відкинули італійські сили взад на південь: вся увага Італійців звернула ся на цей фронт в Тиролі. Аж ось як грім з неба вдарила велика офензива над берегом річки Сочі, де під заслоною мраків приготовано великі сили артилерії. На цілім фронті від Фліи аж до Байзіца заревла 24. жовтня тяжким огнем одного дня, промстила дорогу великому наступові німецьких і австро-угорських військ на просторі 30 км., який проломив італійський фронт великим ударом зрау.

Здобуто укріплені причілки Італійців Санта Марія і Санта Лючія та Флія. Другий удар наступив з причілки Тольмайні і зайняв височину Вольчах, зайнято Карерайт і Ромчіну серед дощу і бурі. Другу італійську армію обхоплено в кліщі з лівого крила і з фронту від Байзіца. В цій битві захоплено 60.000 солдатів у полон, і взято поверх 400 гармат. Та на цім не кінець. Німецькі й австро-угорські сили прогнали італійські війська з гір; дня 27. жовтня зайняли австро-угорські війська Герц, а Німці Чівідале, яка лежить брамою до венецької низини. На цілій Італії височини Карсту і узгір'ях Герцу перейшли союзні війська до наступу, і Італійці не вдержали ся ні на однім місці. На полудневім фронті здобуто Монтефальконе, гору Фортін, а далі, по зайняттю Герца, перейнято гору Подгора. Коло Плява здобуто перехід через річку. За той час зросло число полонених до 80.000 і гармат взято поверх 600. Ціла армія друга і третя захитала ся і стала відступати взад, а союзні війська йдуть цілою силою з гори від гір аж до моря. Число полонених до неділі 28. жовтня виносило вже поверх 100.000 солдатів, а гармат налічено 700. Таким робом за чотири дні втратили Італійці цілий здобуток 2½ літньої боротьби, на який лягло 1.600.000 солдатів, а Італія здобула довгу 20 мільярдів.

3 таборового життя.

Від УКРАЇНСЬКОЇ ШКІЛЬНОЇ РАДИ в Білій одержано Генеральною Старшиною таке повідомлення, з дня 22. жовтня с. р.:

Хвальний Укр. Громаді колонешних Українців у Венцларі.

Подаємо до відома Хвальний Укр. Громаді в т. Венцларі, що імені Вашого табору присвячено в с. Воркомель рідну Українську школу, де вчать ся наші українські діти.

Маєть ся дві групи. Побірає науку 65 учнів.

Просимо про це сповістити в своїй часописі й решту земляків, що на робітничих командах, хай вони знають та любують ся своєю квіткою—рідною школою, яка пишеть ся за Іх невтомну працю під час перебування в полоні, а також дати на це свою згоду.

(Підписи—голови й секретаря)

В книжці „О свободі християнина“ голосить Лютер засаду, що кождей правдивий християнин є паном в природі, а не рабом. Він служить лиш Богу не в церковного примусу. Християнин не живе для себе, а для свого ближнього і для Христа через віру, а для ближнього через любов. Через ці три найважніці твори став Лютер відразу великим реформатором.

Тимчасом папа, бачучи, що всі його пеклування, щоби добрим способом наклонити Лютера до відкидання проголошеної ним науки, лишили ся безуспішними, видав у р. 1520. буллу, себто письмо, яким Лютера проголосив єретиком і виключив з лона католицької церкви. У відповідь на це Лютер спалив сю буллу публично на ринку на знак, що на все зриває в Рімом. Це була незвичайна відвага з боку чоловіка ріштитись на такий крок, бо він міг надіятись кождої хвилі смерті як не на кострі, як це сталося 100 літ тому назад з Іваном Гусом у Чехах, то з рук першого ліпшого фанатика.

Але Лютер так вірив в чистоту свого діла і так був певний себе, що зараз слідуєчого року на візвання нового німецького цесаря Карла Іде до Вормсу і там перед цілим соймом, де крім цесаря вібралась всі князі та достойники,

піддержує свою науку. За це стрінула його з боку цесаря банція (вигнання). Але курфїрст Фридрих бере Лютера в свою опіку і переховує його на своїм замку в Вартбурзі, де Лютер весь свободний час посвячує перекладові святого письма на німецьку мову. Недовго укривав ся Лютер у замку. Чуючи, що вже багато має приклонників, вертає він назад до Віттенбергу, де вже з проповідальниці веде дальшу борбу против папи, монастирів, безжентства духовенства і т. д. Під впливом його науки, котра голосила що й поза монастирем можна бути спасенним, стали поволі монахи опускати монастирі, так що вкоротці в монастирі Августинів лишив ся сам Лютер. Коляж в кінці Лютер оженив ся таки з бувшою монахиною, відступив йому князь опорожнений монастир на приватне мешкання. Там прожив він решту свого життя. Помер у році 1546.

Наука Лютера ширилась тимчасом не тільки в Німеччині, але також в сусідніх державах як Данія, Швеція, Норвегія та Англія. В Швейцарії прийняла вона трохи иншу форму, яку надав Ії Цвінглі, а потім Кальвін. Через Угорщину і Польщу перейшла вона також на Україну, де однакже не запустила вона так глибоко коріння, як в західній Европі.

І хоч четверте століття добиає

кінця, як Лютер проповідував, а дух його живе й сьогодні в Німеччині. Ще до нині вважаєть ся Лютер не тільки великим реформатором церкви, але заравом великим політиком, поетом та одним з найбільших піонерів культури та поступу. І коли ми ближче придивимо ся до широкої діяльності Лютера, то побачимо, що се не був собі звичайний чоловік, але один з тих геніїв, котрий весь світ пхнув на цілі віки наперед; через те що відважив ся він виступити проти пануючих тоді фальшивих релігійних понять, що очистив науку Христа від усіх примішуваних середовічних часів, мусимо вважати Лютера одним з тих релігійних революціонерів, що, мов ясна зізда, світять в темряві середовіччя.

Німці мають право уважати Лютера творцем світської німецької держави, бо за його починаю і з його намови гомайстер Хрестоносного ордену скинув з себе духовний білий плащ з чорним хрестом і в 1525. році перемінив край Хрестоносців на світське князівство, з якого розвинуло ся теперішнє пруське королівство, що стоїть на чолі німецької держави.

Перевівши біблію на німецьку мову, став Лютер відразу творцем літературної німецької мови. Во треба знати, що як у нас ще те-

пер деякі не хочуть писати й говорити українською мовою, думаючи, що вона, як мова мужицька, до цього не надаєть ся, так за часів Лютера думав увесь народ німецький, що мова німецька надаєть ся хіба для домашнього обиходу, а вся інтелігенція говорила та писала виключно латинською мовою. Лютер перший вірив з тим звичаєм і, перевівши святе письмо на чисто народню мову, зробив з неї мову літературну. В той спосіб викинув Лютер з письменства та з церкви стару латинську мову, а на місце її завів богослуження в німецькій мові, щоби кождий вірний розумів молитву, а не повторяв, як попугай, неврозумілі для нього слова. Цьому головню завдячує євангельська церква, що вона так скоро поширилась в Німеччині.

Не лише у своїй вітчизні стало імя Лютера так славним, але в цілім культурнім світі, бо він став одним з великих подвижників культури та поступу. Він освободив науку від всяких пересудів, які стояли на перешкоді поступові, та виборов свободу думки. Такі учені як Кант, Гете, Ньютон, Дарвін та другі могли вирости лише на ґрунті, підготовленім працею Лютера.

С. К.

